

ESTAT DEL MEDI AMBIENT a les Illes Balears

Informe complet 2016- 2019

Capítol 13. Distintius ambientals

EQUIP REDACTOR
GABINET d'ANÀLISI AMBIENTAL I TERRITORIAL

Martín Llobera O'Brien, *biòleg*
Francisca Balle Llabrés, *ambientòloga*
Alejandro Pílares García, *geògraf*
Margalida Mestre Morey, *geògrafa*
Aina Soler Crespí, *arquitecta*

Març 2023

Gabinet d'Anàlisi Ambiental i Territorial GAAT
C/ Pere Dezcallar i Net, 13, 3r-8a
07003 Palma
Tel. 971227791
Mòb. 636 500 972
empresa@gaat.es www.gaat.es

G CONSELLERIA
O MEDI AMBIENT
I I TERRITORI
B DIRECCIÓ GENERAL
RESIDUS I EDUCACIÓ
AMBIENTAL

Conselleria de Medi Ambient i Territori
Direcció General de Residus i Educació Ambiental
Servei de Qualitat Ambiental i Educació Ambiental
Gremi de Corredors, 10, polígon de Son Rossinyol
07009 Palma
Tel. 971176683

CAPÍTOL 13. DISTINTIUS AMBIENTALS

ÍNDEX

1.	INTRODUCCIÓ	1
2.	EINES D'AVANÇ CAP A LA SOSTENIBILITAT PER ORGANITZACIONS	3
2.1.	SISTEMES DE GESTIÓ AMBIENTAL	4
2.2.	ECOETIQUETES	13
3.	EINES D'AVANÇ CAP A LA SOSTENIBILITAT PER TERRITORIS	21
4.	INDICADORS	24

ÍNDEX DE TAULES

Taula 1. Evolució dels centres i registrats EMAS a les Illes Balears.....	9
Taula 2. Sectors dels centres registrats EMAS any 2019.....	10
Taula 3. Sectors dels registres EMAS any 2019.....	11
Taula 4. Centres registrats EMAS per illes.....	12
Taula 5. Evolució del distintiu ecoturístic d'Alcúdia.....	14
Taula 6. Llicències i productes amb etiqueta europea.....	18
Taula 7. Nombre de distintius Bandera Blava atorgades a platges de les Illes Balears.	19
Taula 8. Nombre de distintius Bandera Blava atorgades a ports esportius de les Illes Balears.	20
Taula 9. Estat de l'art Agenda Local 21 (octubre 2014).....	22

ÍNDEX DE FIGURES

Figura 1. Evolució de registres i centres EMAS a les Illes Balears.....	9
Figura 2. Sectors dels registres EMAS any 2019 (percentatges).....	11
Figura 3. Centres registrats EMAS per sectors (2019).....	12
Figura 4. Logotip de l'EMAS.....	12
Figura 5. Logotip del Distintiu Ecoturístic d'Alcúdia.....	14
Figura 6. Evolució de centres amb Distintiu Ecoturístic d'Alcúdia.....	15
Figura 7. Evolució de llicències i de productes o servei.....	17
Figura 8. Logotip de l'Etiqueta Ecològica Europea.....	18
Figura 9. Evolució de les Banderes Blaves a platges de les Illes Balears.....	19
Figura 10. Evolució de les Banderes Blaves a ports de les Illes Balears.....	20
Figura 11. Logotip de La Xarxa Balear de Sostenibilitat.....	23

1. INTRODUCCIÓ

Com a **resposta** als reptes que suposen les pressions sobre el medi ambient, les administracions competents elaboren les disposicions normatives destinades a minvar-les o, almenys, controlar-les. Les obligacions normatives relacionades amb temes mediambientals són nombroses i, a més, l'efectivitat varia molt d'una pressió a una altra. De fet, en molts de casos, la normativa no és suficient, sigui perquè no es compleix acuradament, sigui perquè no basta amb aquest compliment per minvar, de forma significativa, aquestes pressions.

En paral·lel al disseny i aplicació de les obligacions normatives, des de l'administració, la societat civil, les empreses, les associacions empresarials o entitats de regulació privades, han sorgit altres formes de pal·liar les pressions. Entre aquestes formes, hi ha les denominades **eines voluntàries**: les entitats que les apliquen decideixen voluntàriament sotmetre's a unes exigències que van més enllà de la normativa ambiental o d'altres tipus.

Les eines voluntàries es concreten en diverses formes, des dels compromisos més senzills fins a procediments i acords més complexos. Les raons per aplicar-les són diverses i solen aparèixer combinades a l'hora de motivar una decisió per part de l'organització que les adopta:

- **Estalvi econòmic.** Moltes persones, empreses i entitats intenten, per estalviar despeses, reduir el consum de recursos naturals. Es tracta d'una decisió voluntària perquè per la gran majoria de recursos naturals, no hi ha límits legals al consum; en tot cas, es pot penalitzar amb major cost un consum d'aigua o d'energia superior al que es considera normal, però no hi ha un límit en aquest consum.

- **Evitar costos.** L'aplicació de millores ambientals i el control dels paràmetres ambientals pot suposar minvar el risc d'una sanció o d'haver de pagar per uns perjudicis causats per una negligència en aspectes ambientals. El control acurat dels riscos ambientals en una entitat pot detectar el perill abans de què es produeixi una incidència ambiental.

- **Quota de mercat.** Alguns dels instruments estan dissenyats per tal que els clients de les empreses o entitats apreïin la sensibilitat i respecte mediambiental, donant un valor afegit a l'entitat. Aquest reconeixement s'hauria de reflectir en un increment de les vendes o en la possibilitat de poder vendre a un preu més alt que el de la competència, que no estaria tan afavorida per part del mercat. Aquest principi està en la base de molts distintius ambientals, alguns d'ells promoguts per l'administració.

- **Millora de la gestió.** Algunes eines exigeixen establir procediments i controls detallats de les activitats amb efectes sobre el medi ambient. D'aquesta forma, les tasques s'estructuren i organitzen, amb la conseqüent millora en la gestió. A la mateixa vegada, la majoria d'eines exigeixen, en major o menor grau, establir mecanismes de participació de treballadors i altres parts interessades. Això pot repercutir en una millora en la motivació del personal o de les persones interessades, sigui dins o fora de l'organització que promou l'eina voluntària.

- **Imatge pública.** Unes millores ambientals i, sobre tot, un distintiu o reconeixement ambiental suposa una millora de la imatge, entre els clients, els subministradors, els administrats, els veïnats, etc. En el cas d'empreses o entitats privades, el fet de mostrar aquesta sensibilitat suposa una millora de les relacions amb l'administració pública.

- **Beneficis fiscals o administratius, subvencions.** Les administracions públiques, poden afavorir aquelles empreses o entitats amb iniciatives de millora ambiental o d'avanç cap a la sostenibilitat subvencionant-ne algunes despeses, o atorgant beneficis fiscals (desgravacions de l'impost de societat) o administratius (estalvi de tràmits).

- **Millora del entorn.** L'aplicació de millores més enllà de les exigències normatives pot suposar una millora de l'entorn en què es situa l'organització. Tot i complint la legislació ambiental, és clar que encara es poden produir molèsties als clients, veïnats, treballadors o comunitats naturals. El fet d'identificar aquestes molèsties i corregir-les suposa una millora de l'entorn més proper, cosa que millora les condicions quotidianes de treballadors, veïnats, clients, etc.

- **Protecció del valor de la propietat.** Les propietats de les organitzacions que apliquen eines voluntàries de millora ambiental, especialment si es tracta d'un distintiu ambiental estandarditzat, mantenen l'estat de les seves instal·lacions actualitzat i adaptat

quant a legislació ambiental i bones pràctiques. Aquest fet es pot traduir en una protecció del valor de la propietat, a l'hora de vendre-la o assegurar-la. La Llei 26/2007, de 23 d'octubre, de responsabilitat mediambiental (desenvolupada parcialment amb el Reial Decret 2090/2008 i modificada per la Llei 11/2014, de 3 de juliol), permet a les organitzacions que disposen d'un sistema de gestió ambiental, ja sia EMAS(Eco-Management and Audit Scheme) o ISO 14.001, no haver de subscriure garanties financeres, sempre que sigui sota un llinar.

- **Convenciment** de la importància de minvar els impactes sobre el medi ambient i d'avançar cap a la sostenibilitat. Aquesta raó és la més deslligada d'uns beneficis directes, però és molt important. El canvi en la visió que es té del medi ambient ha estat molt important en els darrers 40 anys. Aquest canvi s'ha produït en tots els àmbits i es tracta d'una de les forces motrius de la normativa legal, de l'opinió pública, de la política i de l'economia. No és estrany, doncs, que el convenciment de què s'ha de millorar el medi ambient i de què s'ha d'avançar cap a la sostenibilitat sigui una raó fonamental, tot i que no necessàriament única, a l'hora d'aplicar un eina voluntària.

Les principals eines voluntàries són les següents:

- **Bones pràctiques ambientals.** Es tracta de l'aplicació de millores en instal·lacions o en comportaments que en disminueixen l'impacte ambiental, sempre més enllà dels requeriments de la legislació ambiental. Aquesta eina es fa servir a qualsevol tipus d'organització, entitat i a nivell particular. Per exemple, es poden instal·lar bombetes de baix consum o fer un ús responsable d'aigua, per tal de reduir-ne el consum. És difícil tenir dades sobre aquest apartat, ja que l'exercici de bones pràctiques no disposa de control en quant a l'àmbit d'aplicació ni en quant a les aplicacions concretes. Tot i així, cal esmentar la seva existència, ja que es tracta segurament de l'eina més estesa. En principi, no suposa cap reconeixement, només la satisfacció de col·laborar per millorar el medi i, sovint, l'estalvi en les despeses de consum d'aigua i energia. Les úniques dades existents són les recollides per l'Institut Nacional d'Estadística¹ que incorporen la comptabilitat ambiental de les empreses, indicant els sectors econòmics afectats, així com els tipus d'inversions realitzades. Hi ha dades d'inversions declarades, però no de canvis en comportament que també poden repercutir en una disminució de l'impacte ambiental. Hi ha nombroses publicacions relatives a bones pràctiques ambientals aplicables en diferents sectors d'activitat i és freqüent la col·laboració de l'administració pública i les associacions empresarials.

- **Acords voluntaris i convenis.** Els acords voluntaris, així com la formalització de convenis amb les administracions, són una mostra d'un compromís d'empreses, organitzacions i institucions que acreditin un compliment envers determinades millores ambientals, i que, a la vegada, els pot permetre aconseguir reduccions de taxes o accés amb línies d'ajuts econòmics.

- **Ecoetiquetes (públiques o privades).** Les ecoetiquetes són distintius ambientals de reconeixement a empreses o organitzacions que compleixen una sèrie de requisits i millores ambientals. Habitualment es compta amb la participació d'una entitat externa que inspecciona o comprova el compliment dels requisits. Existeix una varietat d'ecoetiquetes, però els requisits solen coincidir en una sèrie de aspectes que s'han de complir. Aquests requisits poden ser millores en les instal·lacions, controls o millores en la gestió de l'empresa o l'organització. Les entitats que comproven el compliment dels requisits solen publicitar-ne la informació, de tal manera que és possible recollir aquestes dades. Sovint les ecoetiquetes més aplicades són les que tenen el suport de les administracions públiques. Entre les ecoetiquetes aplicades a les Illes Balears destaquem les següents: el distintiu ecoturístic de l'Ajuntament d'Alcúdia, l'Etiqueta Ecològica Europea², les Banderes Blaves per Platges i Ports Esportius, etc.

- **Sistemes de Gestió Ambiental.** Els sistemes de gestió ambiental són distintius ambientals que es basen en la integració dels aspectes ambientals en el funcionament quotidià d'una empresa o organització. La gestió ambiental esdevé una part més de la gestió, com els recursos humans, la producció, el màrqueting, el subministrament, etc. A partir d'uns condicionants bàsics, entre els que s'inclou el compliment legislatiu en matèria de medi ambient, s'apliquen els criteris de millora que valora adients la direcció ambiental de l'organització. La comprovació del compliment de les condicions és a càrrec d'una entitat

¹ <http://www.ine.es/>

² Reglament (CE) núm. 66/2010 del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre de 2009, relatiu a l'etiqueta ecològica de l'UE, que deroga el Reglament (CE) núm. 1980/2000.

externa, independent i amb la seva aptitud adientment acreditada. Com en el cas de les ecoetiquetes, els sistemes de gestió ambiental més estesos són aquells promoguts o amb el suport de l'administració pública. De totes formes, una empresa o organització pot aplicar un sistema de gestió ambiental que no sigui estandarditzat, però en aquest cas no podrà fer servir un distintiu reconegut. Els sistemes de gestió ambiental més aplicats a les Illes Balears són els següents: UNE-EN-ISO 14001 (Sistema de gestió ambiental promogut per l'organització ISO (International Standard Organisation) i EMAS (Eco-Management and Audit Scheme), que és un sistema de gestió ambiental promogut per les administracions públiques, regulat per la Comissió Europea i amb participació de l'administració estatal i autonòmiques³.

- **Agendes Locals 21.** Les agendes locals 21 són un conjunt d'estratègies consensuades entre l'administració, els ciutadans i els agents socials i econòmics d'un municipi. Aquest concepte implica aplicar equilibradament millores en temes ambientals, socials i econòmics amb l'objectiu d'assolir la sostenibilitat. Els encarregats d'aplicar aquesta eina són els ajuntaments al seu territori municipal. La seva implantació tingué molta significació abans del 2010, quan es varen començar a integrar en altres tipologies d'estratègies locals com les agendes urbanes i les agendes 2030 locals.

- **Agenda 2030. Objectius de Desenvolupament Sostenible.** Al 2015, tots els estats membres de les Nacions Unides van aprovar 17 objectius com a part de l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible, en la qual s'estableix un pla per assolir els objectius en 15 anys. La seva aplicació a nivell local, com Agenda 2030 Local, es pot realitzar a partir de l'adaptació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) i els seus objectius al context dels municipis. Qualsevol entitat pot assumir l'adaptació dels Indicadors de Desenvolupament Sostenible al context municipal i proposa pautes per a mesurar la seva contribució als ODS.

- **Plans d'acció per l'energia sostenible i el clima (PAESC)**⁴ Els compromisos concrets de les ciutats i regions són:

- Presentar un Pla d'Acció per a l'Energia Sostenible i el Clima per a l'horitzó 2030 (PAESC). Aquest Pla es constitueix com eina de treball per a l'anàlisi de riscos i de vulnerabilitat al canvi climàtic i incorpora el paquet de mesures a implementar en matèria energètica i d'adaptació al canvi climàtic.
- Cada any les entitats locals del Pacte han de presentar un informe públic de seguiment per mostrar l'estat d'avanç del Pla d'Acció, especificant els objectius de reducció de CO₂ aconseguits i les accions d'adaptació desenvolupades..

2. EINES D'AVANÇ CAP A LA SOSTENIBILITAT PER ORGANITZACIONS

Els distintius de reconeixement de millora ambiental són, bàsicament, de dos tipus principals: els sistemes de gestió ambiental i les ecoetiquetes. Existeixen exemples d'aplicació rigurosa de cada tipologia, però també esquemes mixtes i que combinen elements d'uns i dels altres.

Les **ecoetiquetes o etiquetes ecològiques** s'atorguen a productes o serveis que compleixen uns determinats requisits. Si el sol·licitant supera els requisits, llavors l'entitat responsable del procediment i registre de l'etiqueta pot atorgar el distintiu.

Els **sistemes de gestió ambiental** (SGMA) funcionen d'una manera diferent. El SGMA consisteix en integrar les consideracions ambientals en el funcionament habitual d'una organització. A la vegada que es desenvolupen les tasques pròpies de l'empresa, també s'han de prendre en consideració els impactes ambientals que es provoquen i intentar eliminar-los o minvar-los.

³ Reglament (CE) No 1221/2009 del Parlament Europeu i del Consell de 25 de novembre de 2009 relatiu a la participació voluntària d'organitzacions en un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS).

Reglament (UE) 2017/1505 de la Comissió de 28 d'agost de 2017 pel qual es modifiquen els annexes I, II i III del Reglament (CE) núm. 1221/2009 del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre de 2009, relatiu a la participació voluntària en un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS).

⁴ <https://www.caib.es/sites/batles/ca/paesc/>

Les **administracions públiques** poden impulsar molt les millores ambientals en les empreses i organitzacions, a través de les clàusules mediambientals en la contractació pública.

Tot i que ecoetiquetes i sistemes de gestió ambiental han estat dissenyats per aplicar-los a productes i empreses, també es poden aplicar a les **administracions públiques o a certs àmbits de la seva gestió**. Nombroses administracions locals d'arreu d'Europa estan aplicant l'EMAS, així com ministeris i la Comissió Europea. A Espanya s'han aplicat sistemes de gestió ambiental a nombroses platges, sota el control d'ajuntaments.

2.1. SISTEMES DE GESTIÓ AMBIENTAL

Un sistema de gestió mediambiental (SGMA) és una part del sistema general de gestió d'una organització que té com a objectiu fonamental minvar els impactes provocats sobre el medi ambient per part de les activitats, productes o serveis de l'organització, en el marc d'un sistema de gestió. El SGMA integra les consideracions ambientals en una organització i exigeix unes eines de gestió que prenguin en consideració al medi ambient. No té perquè haver criteris específics. Les exigències per tal de rebre aquest tipus de distintius passen per establir i emprar una estructura que dugui a terme els objectius, que s'han d'anar definint d'acord amb les possibilitats i impactes. Els SGMA permeten una major llibertat a l'organització per tal d'aplicar unes o altres millores ambientals. L'exigència mínima és el compliment de tota la legislació ambiental.

La ISO 14.001 és el sistema voluntari de gestió mediambiental dissenyat i promogut per l'organització ISO (*International Organization for Standardization*) i d'altres entitats de normalització, com AENOR (*Asociación Española de Normalización y Certificación*). L'EMAS és l'esquema voluntari de gestió i auditoria ambiental impulsat per la Unió Europea, a través del Reglament (CE) 1221/2009 del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre, relatiu a la participació voluntària d'organitzacions en un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS), i pel que se deroga el Reglament (CE) 761/2001 i les Decisions 2001/681/CE i 2006/193/CE de la Comissió

Alguns **objectius** d'un sistema de gestió ambiental són:

- Incorporar criteris ambientals dins els sistemes de gestió general de l'organització.
- Identificar la normativa aplicable i assegurar el compliment de la legislació.
- Minimitzar els impactes sobre el medi.
- Establir actuacions que assegurin una correcta gestió ambiental de les activitats.
- Implantar progressivament millores tècniques per assolir una millora continua de la qualitat ambiental.
- Difondre les actuacions realitzades.

La verificació d'un sistema de gestió ambiental per part d'una entitat independent i acreditada demostra el compliment de la legislació vigent i una gestió correcta de tots els aspectes ambientals per part de l'organització, així com l'aplicació correcta d'un sistema de gestió ambiental. A Espanya, l'ENAC (*Entidad Nacional de Acreditación*⁵) és l'entitat que acredita a verificadors ambientals, que comproven l'EMAS, i a entitats de certificació de sistemes de gestió ambiental, que comproven l'ISO 14.001.

La disponibilitat d'un sistema de gestió ambiental, permet alguns avantatges administratius, recollits normativament, com per exemple, els recollits en les següents lleis:

- **Llei 9/2017, de 8 de novembre, de contractes del sector públic**, per la que se transposen a l'ordenament jurídic espanyol les Directives del Parlament Europeu i del Consell 2014/23/UE i 2014/24/UE, de 26 de febrer de 2014. L'article 94,

⁵ www.enac.es

d'acreditació del compliment de les normes de gestió mediambiental, especifica que es podrà exigir a certs tipus de contractes la presentació de certificats emesos per organismes independents que acrediten que l'empresari compleix certes normes de gestió mediambiental, citant el sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS), o les normes de gestió mediambiental basades en les normes europees o internacionals en la matèria i certificades per organismes conformes a la legislació comunitària o a les normes europees o internacionals relatives a la certificació.

- **Llei 26/2007, de 23 d'octubre, de responsabilitat ambiental.** Regula exempcions a l'obligació de constitució de garantia financera obligatòria als operadors d'activitats susceptibles d'ocasionar danys la reparació dels quals s'avalui per una quantitat compresa entre 300.000 i 2.000.000 euros, que acreditin que estan adherits amb caràcter permanent i continuat, o bé al sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS), o bé al sistema de gestió mediambiental UNE-EN ISO 14001.

En l'àmbit de les Illes Balears⁶, la regulació dels sistemes de gestió ambiental, especialment l'EMAS, es concreta en el **Decret 81/1997**, d'11 de juny, pel que se regula la implantació d'un sistema voluntari de gestió i auditories mediambientals als centres turístics de les Illes Balears i el **Decret 145/2001**, de 21 de desembre, de designació de l'organisme competent previst en el Reglament CE 761/2001, del Parlament europeu i del Consell, de 19 de març, relatiu al sistema de gestió i auditories mediambientals a l'àmbit de les Illes Balears, i creació del Registre Balear de Centres Turístics i no Turístics Adherits al Sistema Comunitari de Gestió i Auditories Mediambientals.

La regulació normativa estableix que qualsevol centre o organització pot adherir-se al sistema sempre que compleixi el següent:

- Complir la **legislació ambiental** al centre.
- Disposar d'una **política ambiental** que abasti els objectius i principis generals pels quals s'hagin de regir les seves actuacions en relació al medi ambient.
- Implantar un **sistema de gestió ambiental** aplicable al centre, com a part integrant del sistema general de gestió.
- Realitzar **auditories internes** del sistema de gestió ambiental amb personal propi o contractat.
- En el cas de l'EMAS elaborar una **declaració ambiental** per cada una de les organitzacions que implantin el sistema.
- Sotmetre el sistema de gestió ambiental i la declaració ambiental (només a EMAS) a un **procediment de comprovació** que haurà d'ésser realitzat per certificadors (ISO) o verificadors (EMAS) acreditats.
- En el cas de l'EMAS sol·licitar a l'organisme competent de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears el registre del centre i la concessió del **distintiu de qualitat ambiental**, adjuntant a la sol·licitud la declaració ambiental validada per un verificador acreditat.
- Fer accessible al **públic** la política ambiental (ISO) o la declaració validada (EMAS).

⁶ <https://www.caib.es/sites/ecotur/ca/ecotur-5521/?campa=yes>

2.1.1. NORMA UNE-EN-ISO 14.001

La Norma UNE-EN-ISO 14.001⁷ és la norma que regula el sistema de gestió ambiental més estès. Va ser elaborada per l'organització ISO (*International Organisation for Standardization*⁸). La primera versió data de 1996 i la més recent del 2015.

El sistema es basa en l'aplicació d'un conjunt d'eines de gestió que funcionen coordinades i amb l'objectiu de mantenir i millorar el sistema de gestió ambiental. Aquestes eines s'agrupen en els capítols de planificació, execució, avaluació i revisió.

- Planificació
 - Política Ambiental
 - Requisits Legals i altres requisits
 - Objectius i fites
 - Programa de gestió mediambiental
- Execució
 - Estructura i responsabilitats
 - Formació i sensibilització
 - Comunicació
 - Documentació del Sistema
 - Control Documentació
 - Control Operacional
 - Plans d'Emergència
- Avaluació
 - Seguiment i Mesurament
 - No conformitats i accions correctores
 - Registres
 - Auditoria del SGMA
- Revisió per part de la direcció

Una vegada aplicat el sistema i després de l'auditoria interna i la revisió per part de la direcció, si l'organització decideix obtenir el distintiu ISO 14.001, ha de ser certificada per una entitat de certificació acreditada. Es tracta d'una entitat completament independent de l'organització i de qualsevol consultoria que hagi pogut ajudar a aplicar el sistema. L'**entitat certificadora** comprova que es compleixen els requisits de la norma.

L'evolució de les organitzacions amb ISO 14.001 a les Illes Balears es desconeix, ja que es tracta d'una informació de caire privat. Es tracta d'un esquema privat i no hi ha un registre que sigui públic, on poder consultar les certificacions ISO 14001. Les empreses certificadores, que són les que coneixen quines organitzacions han certificat, no solen fer pública aquesta informació. Cal esperar que els sectors amb més organitzacions certificades són aquells més abundants i actius de la nostra economia: turisme i construcció. Però aquest SGMA és aplicable a qualsevol tipus d'organització o negoci.

2.1.2. EMAS

El sistema EMAS (*Eco-Management and Audit Scheme*) és el **Reglament (CE) 1221/2009** del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre, que permet la participació voluntària d'organitzacions en un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals. La normativa vigent és la següent:

- Reglament (CE) 1221/2009 del Parlament europeu i del Consell, de 25 de novembre, relatiu a la participació voluntària d'organitzacions en un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS), i pel qual es deroguen el

⁷ Norma UNE-EN-ISO 14001:2015. Sistemas de gestión medioambiental. Especificaciones y directrices para su utilización.

⁸ International Organisation for Standardization (ISO). <https://www.iso.org/home.html>

Reglament (CE) 761/2001 i les Decisions 2001/681/CE i 2006/193/CE de la Comissió

- Reial Decret 239/2013, de 5 d'abril, pel qual s'estableixen les normes per a l'aplicació del Reglament (CE) 1221/2009 del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre, relatiu a la participació voluntària d'organitzacions en un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS), i pel qual es deroguen el Reglament (CE) 761/2001 i les Decisions 2001/681/CE i 2006/193/CE de la Comissió.

Altra normativa complementària europea relativa a l'EMAS:

- Reglament (UE) 2018/2026 de la Comissió, de 19 de desembre, que modifica l'annex IV del Reglament (CE) 1221/2009 del Parlament Europeu i del Consell, relatiu a la participació voluntària d'organitzacions en un sistema comunitari de gestió i auditories mediambientals (EMAS)
- Decisió (UE) 2017/2285 de la Comissió, de 6 de desembre, per la qual es modifica la Guia de l'usuari en la que figuren els passos necessaris per participar en l'EMAS d'acord amb el Reglament (CE) 1221/2009 del Parlament Europeu i del Consell relatiu a la participació voluntària d'organitzacions en un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS)
- Reglament (UE) 2017/1505 de la Comissió, de 28 d'agost, pel qual es modifiquen els annexes I, II i III del Reglament (CE) 1221/2009 del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre, relatiu a la participació voluntària en un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS)
- Decisió (UE) 2017/1508 de la Comissió, de 28 d'agost, sobre el document de referència sobre les millors pràctiques de gestió ambiental, els indicadors sectorials de comportament ambiental i els paràmetres comparatius d'excel·lència pel sector de la producció d'aliments i begudes en el marc del Reglament (CE) 1221/2009 del Parlament Europeu i del Consell, relatiu a la participació voluntària d'organitzacions en un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS)
- Decisió (UE) 2016/611 de la Comissió, de 15 d'abril, relativa al document de referència sobre les millors pràctiques de gestió mediambiental, indicadors de comportament mediambiental i paràmetres comparatius d'excel·lència per el sector turístic, de conformitat amb el Reglament (CE) 1221/2009 del Parlament Europeu i del Consell, relatiu a la participació voluntària d'organitzacions en un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS).
- Decisió 2011/832/UE de la Comissió de 7 de desembre, relativa a una guia sobre el registre corporatiu d'organitzacions de la UE, de tercers països i d'àmbit mundial, d'acord amb el Reglament (CE) 1221/2009 del Parlament Europeu i del Consell, relatiu a la participació voluntària d'organitzacions en un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambiental (EMAS).

Coincidint en molts d'aspectes amb l'ISO 14.001, l'EMAS requereix:

- Sistema de gestió ISO 14.001 com a base del sistema EMAS
- Compromís al més alt nivell de direcció
- Millora continua del sistema
- Implicació de la organització
- Identificació i control dels impactes ambientals produïts
- Compliment de la legislació ambiental
- Prevenció de l'impacte ambiental
- Millora del comportament mediambiental

Les **característiques específiques d'EMAS**, que no han de complir les organitzacions que apliquin únicament l'ISO 14.001, són les següents:

- Obligació d'elaborar una Declaració Mediambiental.

- Un major èmfasi en el compliment de la Legislació ambiental.
- Demostració del comportament mediambiental mitjançant indicadors mediambientals.
- Implicació dels Treballadors en la millora contínua del comportament ambiental.
- Demostració que es manté un diàleg obert amb públic i parts interessades.
- Identificació i actuació sobre aspectes Indirectes.
- Informe de comportament ambiental anual.
- Informació mínima a les Declaracions Ambientals: energia, aigua, residus, CO₂.

La Conselleria de Medi Ambient com a organisme competent⁹ té les següents funcions:

- Registre oficial a les Illes Balears. L'organisme tramita la inclusió al sistema comunitari (registre) després de comprovar el compliment dels requisits del sistema.
- Difusió del sistema i del registre.
- Facilitació i foment de la implantació de sistemes de gestió mediambiental (EMAS).
- Vigilància del compliment dels requisits per part dels registrats i del bon ús de la imatge EMAS, especialment el logotip.

Les **declaracions ambientals** inclouen els següents continguts:

- Descripció clara del registre de l'organització a EMAS i resum de les activitats, productes i serveis.
- Política mediambiental i descripció del sistema.
- Aspectes mediambientals significatius (directes i indirectes).
- Objectius i fites.
- Comportament ambiental de l'organització (indicadors ambientals).
- Identificació del verificador i data de validació (anual).

L'evolució de les organitzacions amb EMAS a les Illes Balears es presenta a continuació. Les dades són exactes, ja que el Registre EMAS és oficial i públic.

⁹ Pàgina WEB per EMAS: <http://ecotur.caib.es>,
<http://www.caib.es/sacmicrofront/home.do?mkey=M234&lang=ca> a les Illes Balears;
<https://www.miteco.gob.es/es/calidad-y-evaluacion-ambiental/temas/sistema-comunitario-de-ecogestion-y-ecoauditoria-emas/> al Ministeri competent en Medi Ambient;
http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm a la Unió Europea.

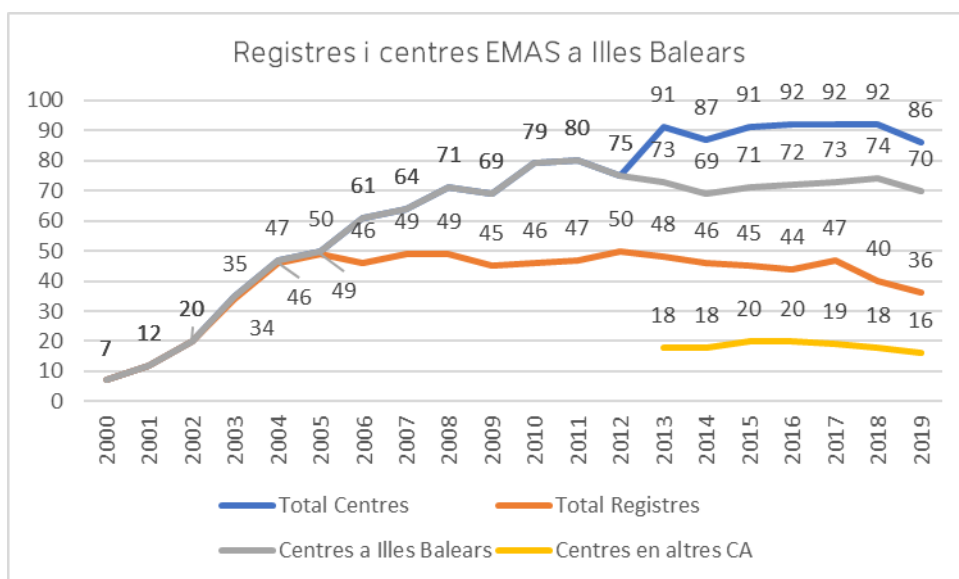

Figura 1. Evolució de registres i centres EMAS a les Illes Balears.
Font: Conselleria de Medi Ambient.

Els registres EMAS es comptabilitzen tant com **registres** o organitzacions, com en **centres**. Un sistema de gestió ambiental EMAS pot aplicar-se a un centre o a diversos i per això es comptabilitza de les dues maneres. Els registres que inclouen diversos centres sota la mateixa gestió ambiental s'anomenen multiemplaçament. En el sector turístic (cadena hotelera) aquest cas es dona amb certa freqüència.

	Centres	Registres	Centres a Balears	Centres a altres Comunitats Autònomes
2000	7	7	7	
2001	12	12	12	
2002	20	20	20	
2003	35	34	35	
2004	47	46	47	
2005	50	49	50	
2006	61	46	61	
2007	64	49	64	
2008	71	49	71	
2009	69	45	69	
2010	79	46	79	
2011	80	47	80	
2012	75	50	75	
2013	91	48	73	18
2014	87	46	69	18
2015	91	45	71	20
2016	92	44	72	20
2017	92	47	73	19
2018	92	40	74	18
2019	86	36	70	16

Taula 1. Evolució dels centres i registrats EMAS a les Illes Balears.
Font: Conselleria de Medi Ambient.

El nombre de registres no s'incrementa gaire a partir de l'any 2004, però sí el de centres. A partir d'aquell any s'han produït reunions de registres per formar multiemplaçaments. Els registres fora de les Illes Balears són instal·lacions aeroportuàries d'una aerolínia, que s'ha registrat a les Illes Balears.

El sector turístic, sobre tot hotels i ports esportius, és el que ha aplicat en major grau l'EMAS, sovint a la vegada que l'ISO 14.001. La resta de centres registrats presenten una gran diversitat d'activitats, destacant les aerolínies.

Activitat principal / Centres	Altres CA	Eivissa	Mallorca	Menorca	Total
Activitats annexes al transport aeri				1	1
Administració pública: Gestió de platges		1	1		2
Camp de golf			1		1
Establiment turístic			35	4	39
Fabricació ciment			1		1
Gràfica			2		2
Manteniment i reparació d'embarcacions		1			1
Neteja general d'edificis			1		1
Port esportiu / Club Nàutic		2	8		10
Producció cinematogràfica i de fotografia			1		1
Recollida de residus no perillosos i activitats de neteja i jardineria			5		5
Restauració			1		1
Restauració i vending			1		1
Transport aeri de passatgers i altres activitats annexes	16	1	2	1	20
Total	16	5	59	6	86

Taula 2. Sectors dels centres registrats EMAS any 2019.
Font: Conselleria de Medi Ambient.

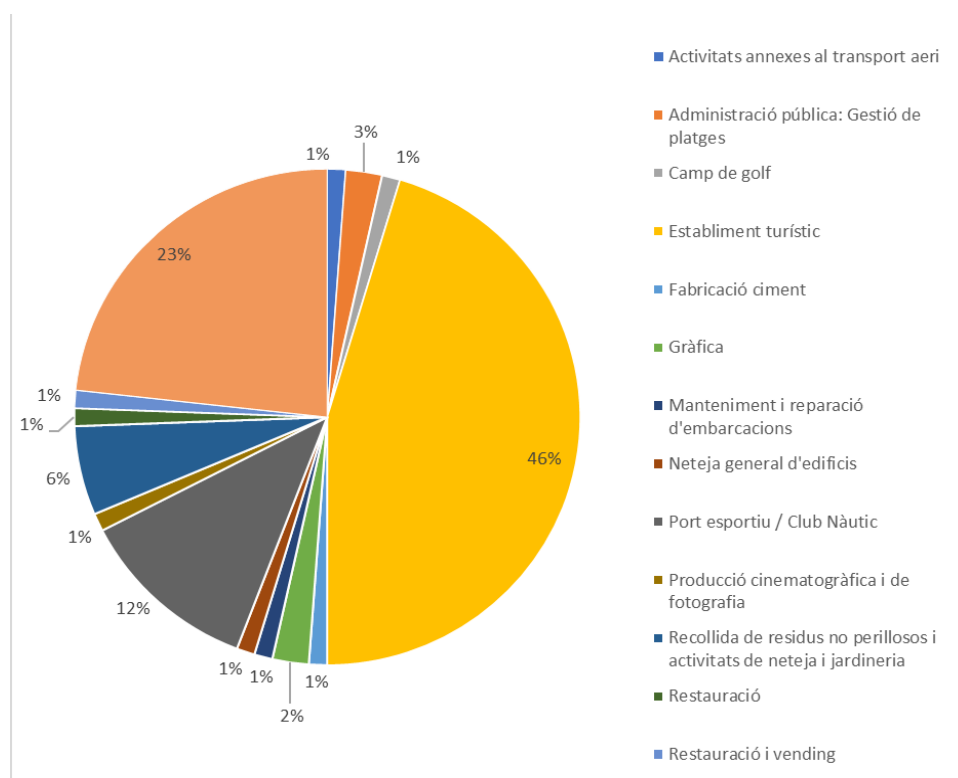

Figura 2. Sectors dels registres EMAS any 2019 (percentatges).
Font: Conselleria de Medi Ambient.

Activitat principal	Registres
Activitats annexes al transport aeri	1
Administració pública: Gestió de platges	2
Camp de golf	1
Establiment turístic	14
Fabricació ciment	1
Gràfica	1
Manteniment i reparació d'embarcacions	1
Neteja general d'edificis	1
Port esportiu / Club nàutic	8
Producció cinematogràfica i de fotografia	2
Recollida de residus no perillosos i activitats de neteja i jardineria	1
Restauració	1
Restauració i vending	1
Transport aeri de passatgers i altres activitats annexes	1
Total	36

Taula 3. Sectors dels registres EMAS any 2019.
Font: Conselleria de Medi Ambient.

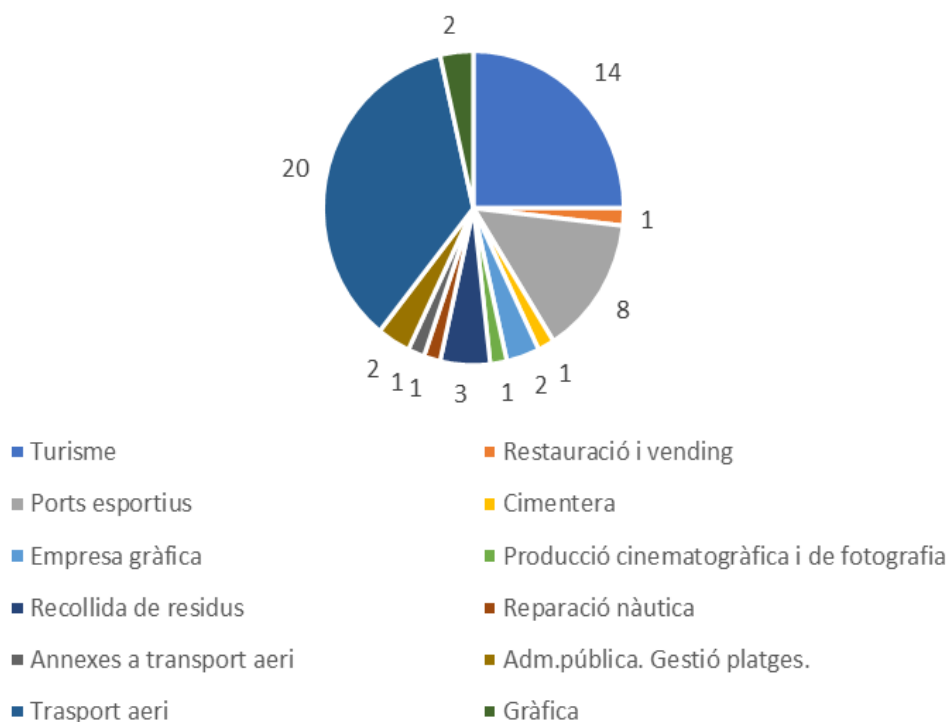

Figura 3. Centres registrats EMAS per sectors (2019).
Font: Conselleria de Medi Ambient.

	2008 centres	2011 centres	2019 centres
Mallorca	65	73	59
Menorca	4	5	6
Eivissa	2	2	5
Altres CCAA			16
Total	71	80	86

Taula 4. Centres registrats EMAS per illes.
Font: Conselleria de Medi Ambient.

Figura 4. Logotip de l'EMAS.

2.2. ECOETIQUETES

Les **ecoetiquetes o etiquetes ecològiques** s'atorguen a productes o serveis que compleixen uns determinats requisits. Si el sol·licitant supera els requisits, llavors l'entitat que gestiona l'etiqueta pot atorgar el distintiu. Hi ha uns límits molt clars i molt específics pels productes o activitats afectats, aleshores no es poden aplicar els d'un producte a un altre, llevat de que siguin molt semblants. Aquesta concreció suposa que els criteris d'un producte o activitat no es poden aplicar a un altre.

Quan es tracta de productes i no d'activitats, els criteris solen definir-se d'acord amb una anàlisi del cicle de vida o una anàlisi detallada dels impactes que provoquen. La identificació dels impactes més importants permet incidir-ne per tal de definir i ajustar els criteris.

Per exemple, en el cas d'un producte que es consumeix i queda l'envàs, potser el major impacte és precisament l'envàs que queda després del seu ús. En el cas d'un aparell que fa servir energia elèctrica, el major impacte segurament es produeix durant la vida útil de l'aparell, més que en la seva fabricació o disposició final com a residu. D'aquesta manera, per cada producte o activitat es van definint uns criteris molt concrets que no es poden aplicar a altres productes o activitats, si més no en la seva totalitat.

Les ecoetiquetes més aplicades a les Illes Balears són el Distintiu Ecoturístic d'Alcúdia, l'Ecoetiqueta Europea i les Banderes Blaves.

2.2.1. DISTINTIU ECOTURÍSTIC DE L'AJUNTAMENT D'ALCÚDIA

Alcúdia es un municipi eminentment turístic situat al nord-est de Mallorca. Des de 1994 s'aplica un Distintiu Ecoturístic voluntari com a reconeixement a aquells centres turístics que demostren un comportament respectuós amb el medi ambient. Inicialment aquest distintiu es va començar a aplicar a hotels, però també s'ha intentat difondre entre l'oferta complementària. Al 1998 s'aprovaren les bases per obtenir el distintiu per part d'establiments de restauració.

L'objectiu d'aquest distintiu és animar a la indústria turística a respectar el medi ambient i que el distintiu sigui reconegut en tots els àmbits relacionats amb el turisme. La resposta per part dels hotelers i altres empresaris turístics del municipi ha estat de suport decidit. El principals *tour operators* de la zona també han recolzat la iniciativa.

Els criteris d'aquesta ecoetiqueta han quedat establerts per una comissió formada per membres de l'ajuntament i representants de diferents sectors. La comissió també estudia les sol·licituds i els informes tècnics que li donen suport. Es fa una inspecció per part dels tècnics de l'ajuntament per determinar el compliment dels criteris. Finalment és el Ple de l'Ajuntament d'Alcúdia el que atorga o denega el distintiu. Té una validesa d'un any pels hotels i 2 anys pels restaurants. Si es tracta d'un hotel que ja ha rebut el distintiu tres anys seguits, l'atorgament dura 2 anys més.

Els criteris han quedat establerts en un reglament que detalla 13 requisits, nou dels quals són d'obligat compliment i els altres quatre optatius.

- 1- Curs de turisme i medi ambient
- 2- Reducció de residus i recollida selectiva
- 3- Ús de materials reciclats i de productes ecològics
- 4- Estalvi en el consum elèctric
- 5- Estalvi en el consum d'aigua
- 6- Evacuació de les aigües residuals
- 7- Eliminació de renous
- 8- Zones enjardinades amb criteris de xerojardineria (40% de la superfície)
- 9- Respecte mediambiental
- 10- Informació i sensibilització ambiental als clients

- 11- Respecte pel medi cultural i lingüístic
- 12- Decoració dels edificis amb característiques típiques de la regió.
- 13- Menús regionals

	Distintius atorgats				
	Hotels	Petits hotels / Hotels d'interior	Restaurants	Instal·lacions nàutiques	Total
1994	0				0
1995	2				2
1996	9				9
1997	11				11
1998	13		1		14
1999	13		3		16
2000	14		4		18
2001	17		4		21
2002	20		4		24
2003	20		4		24
2004	20		5		25
2005-06	18		4		22
2007	18		5		23
2008-09	18	1	4	1	24
2010-11	20	1	4	1	26
2017	21	1	10	2	34

Taula 5. Evolució del nombre de distintius ecoturístics d'Alcúdia
Font: Ajuntament d'Alcúdia

Figura 5. Logotip del Distintiu Ecoturístic d'Alcúdia.

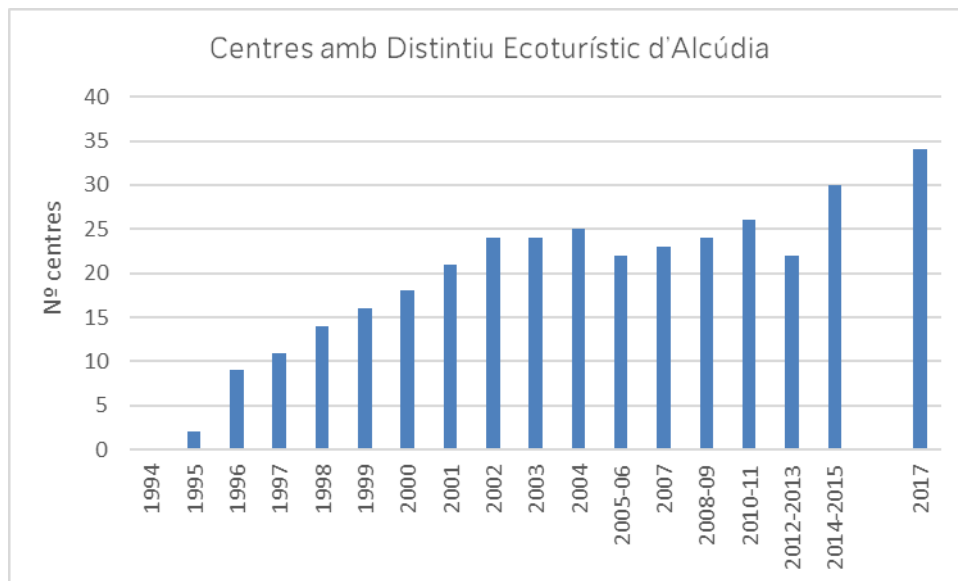

Figura 6. Evolució de centres amb Distintiu Ecoturístic d'Alcúdia.
Font: Ajuntament d'Alcúdia.

2.2.2. ETIQUETA ECOLÒGICA EUROPEA

El **Reglament (CE) núm. 66/2010** del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre de 2009, relatiu a l'etiqueta ecològica de l'UE, que deroga el Reglament (CE) núm. 1980/2000, és la norma que dona el suport legal a aquest distintiu.

L'Etiqueta Ecològica Europea¹⁰ estableix **uns criteris ecològics clars i transparents** que s'han de complir per tal de poder obtenir el distintiu. L'objectiu és identificar aquells productes o serveis amb menys impacte ambiental del mercat i susceptibles de presentar interès per l'aplicació de l'ecoetiqueta. Els criteris per cada categoria de producte o servei es determinen d'acord amb un plantejament global i científic, que té en compte el cicle de vida del producte o servei i permet identificar i establir criteris per a cada fase. Es considera l'ús de materials, el procés de fabricació, la distribució, el consum i l'eliminació final. L'any 1992 es va establir el primer reglament i els primers criteris. L'any 2000 es va publicar un segon reglament, ja derogat. L'any 2003 s'incorporen serveis a l'esquema: **Establiments turístics i Càmpings**. Els aliments, productes farmacèutics i begudes estan exclosos del reglament.

Una vegada establerts els criteris, que són diferents per cada producte o servei, s'aproven oficialment. Els criteris ecològics definits per a les diferents categories de productes es revisen i actualitzen periòdicament. Al 2021 les 26 categories de productes i serveis amb criteris definits eren els següents:

BRICOLATGE

- Pintures i vernissos d'exterior
- Pintures i vernissos d'interior

EQUIPAMENT ELECTRÒNIC

- Televisors

JARDINERIA

- Correctors de sòl
- Substrats de cultiu

¹⁰ Etiqueta "European Union Eco-label" <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>

NETEJA

- Detergent per rentavaixelles
- Detergents per roba
- Sabons, xampús i condicionadors
- Detergent per rentar a mà
- Netejador multiusos
- Productes de neteja per a superfícies dures
- Productes absorbents d'higiene personal

LUBRICANTS

- Lubricants

MOBLES

- Mobles de fusta

ALTRES COMPLEMENTS DE LA LLAR

- Matalassos

PAPER

- Paper imprès
- Paper per còpies i paper gràfic
- Paper premsa
- Paper tissú

RECOBRIMENTS DE SÒL

- Recobriments de fusta
- Recobriments rígids

PRODUCTES COSMÈTICS

ROBA

- Calçat
- Productes tèxtils

SERVEIS

- Serveis d'allotjament turístic i Serveis de càmping
- Serveis de neteja d'interior

Mitjançant el **Decret 28/2004**, es designa l'**òrgan competent** en l'àmbit de les Illes Balears per atorgar l'etiqueta ecològica a què es refereix el Reglament (CE) 1980/2000. Aquesta competència recau en la Conselleria de Medi Ambient que ha de verificar el compliment dels criteris.

Les ecoetiquetes en vigor a les Illes Balears l'any 2021 són les següents:

- ES-IB/25/003. Atorgat: 27/08/2010. **ES BAULÓ PETIT HOTEL**. Can Picafort (Mallorca)
- 5 distintius per diversos productes de neteja. ES-IB/019/00001 (Hand dishwashing detergents), ES-IB/020/00001 (Hard surface cleaning products), ES-IB/038/00001 (Industrial and institutional dishwasher detergents), ES-IB/020/00002, ES-IB/019/00002. Atorgat 27/08/2010 **Industrias Argui SA**, Palma (Mallorca).

A Espanya (2021) s'han atorgat 17.139 ecoetiquetes europees. A la Unió Europea hi ha 83.593 ecoetiquetes.

Els criteris relatius als allotjaments turístics queden establerts a la Decisió (UE) 2017/175 de la Comissió, de 25 de gener de 2017, relativa a l'establiment dels criteris de l'etiqueta ecològica de la UE per a l'allotjament turístic. Hi ha 22 criteris que s'han de complir obligatòriament i uns altres 44 criteris optatius amb una assignació entre 1 i 5 punts. Per obtenir l'ecoetiqueta s'han de complir els criteris obligatoris i obtenir, al menys, 20 punts amb els optatius.

Els aspectes que es valoren en els criteris obligatoris són els següents:

- Energia: subministrament, calefacció, energies renovables, rendiment calderes, aire condicionat, aïllament i bombetes de baix consum.
- Aigua: cabal d'instal·lacions, informació, fuites, rentat de tovalloles, rec i aigües residuals.
- Detergents i desinfectants: ús controlat i formació.
- Residus: segregació, gestió residus peril·losos i productes d'un sol ús.
- Altres serveis: tabac, transport públic, etc.
- Gestió general: manteniment, política ambiental, pla d'acció, formació i informació i recollida de dades.

Els aspectes que es tracten en els criteris optatius són els següents:

- Energia: generació energia pròpia, climatització, aïllament, aparells de baix consum i il·luminació.
- Aigua: aigua de pluja i consum d'aparells.
- Productes químics peril·losos: ús de productes amb ecoetiquetes, neteja sense química i agricultura ecològica.
- Residus: compost i menys generació de residus.
- Altres serveis: informació, productes amb etiqueta ecològica, productes locals.
- Gestió general: ISO o EMAS o de proveïdors, mesures addicionals, etc.

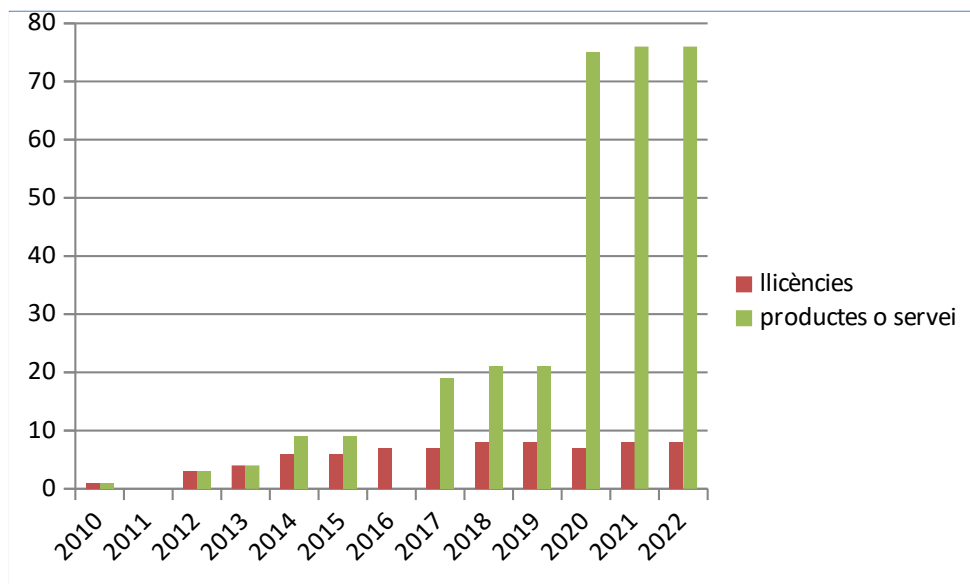

Figura 7. Evolució de llicències i de productes o serveis d'Etiqueta Ecològica Europea a les Illes Balears.

Codi	Categoria	Llicències	Productes
19	Detergents d'escurar a mà	2	14
20	Productes de neteja de superfícies dures	2	47
38	Detergents rentavaixelles d'ús industrial i institucional	1	12

51	Serveis d'allotjament hotel·ler	2	2
52	Servei de neteja d'interior	1	1
	TOTAL	8	76

Taula 6. Llicències i productes amb etiqueta ecològica europea.

Figura 8. Logotip de l'Etiqueta Ecològica Europea.

2.2.3. DISTINTIUS A PLATGES I PORTS ESPORTIUS

A les platges de les Illes Balears el distintiu més establert és el de les Banderes Blaves. Aquest distintiu no és estrictament ambiental, sinó que es refereix a diversos aspectes de qualitat, sanitat i serveis. Alguns dels aspectes controlats són ambientals, com és el cas de la qualitat de les aigües de bany, i per això es pot considerar com un distintiu amb efectes ambientals.

Des de l'any 1987 s'atorguen banderes blaves a les **platges i ports esportius** que compleixen els criteris de qualitat i de medi ambient en les seves aigües i instal·lacions. L'entitat privada encarregada d'atorgar aquesta distinció és la Fundació per a l'Educació Ambiental a Europa (FEE) a través de l'*Asociación de Educación Ambiental y del Consumidor* (ADEAC). La **sol·licitud** de concessió d'una bandera blava és una **competència local**, encara que també es pot fer des dels ports privats.

La gestió més directa i quotidiana de les platges recau en els ajuntaments. Des de fa anys els ajuntaments volen donar visibilitat al seu compromís cap a la qualitat de les platges i dels serveis que hi ofereixen. L'obtenció d'un distintiu voluntari els permet aconseguir aquesta projecció addicional.

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total
2000	28	7	8	3	46
2001	27	10	10	2	49
2002	33	7	13	0	53
2003	35	7	13	0	55
2004	33	6	12	0	51
2005	38	6	13	0	57
2006	41	7	11	0	59
2007	37	8	16	0	61
2008	38	8	18	0	64
2009	41	12	12	0	65

2010	46	11	15	0	72
2011	41	9	12	0	63
2012	31	5	10	0	46
2013	21	5	10	0	36
2014	38	7	15	0	60
2015	35	5	16	0	56
2016	35	5	5	0	45
2017	32	5	8	0	45
2018	32	5	7	0	44
2019	29	5	10	0	44

Taula 7. Nombre de distintius Bandera Blava atorgats a platges de les Illes Balears.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'ADEAC-FEE¹¹.

Des del 2000 s'ha produït un increment quasi continu, a les tres illes majors. Però l'any 2011 mostra una davallada important, també a les tres illes. A Formentera hi havia platges amb distintiu a inicis dels anys 2000, però de llavors ençà no ha obtingut cap distintiu més.

La Bandera Blava és atorgada per l'associació ADEAC-FEE que comprova cada any si s'acompleixen els requisits dels aspirants. La pèrdua d'una bandera blava pot ser per no presentar-se, si l'ajuntament afectat decideix que no li fa falta o no està en condicions, o perquè en haver-se presentat, no ha superat l'avaluació.

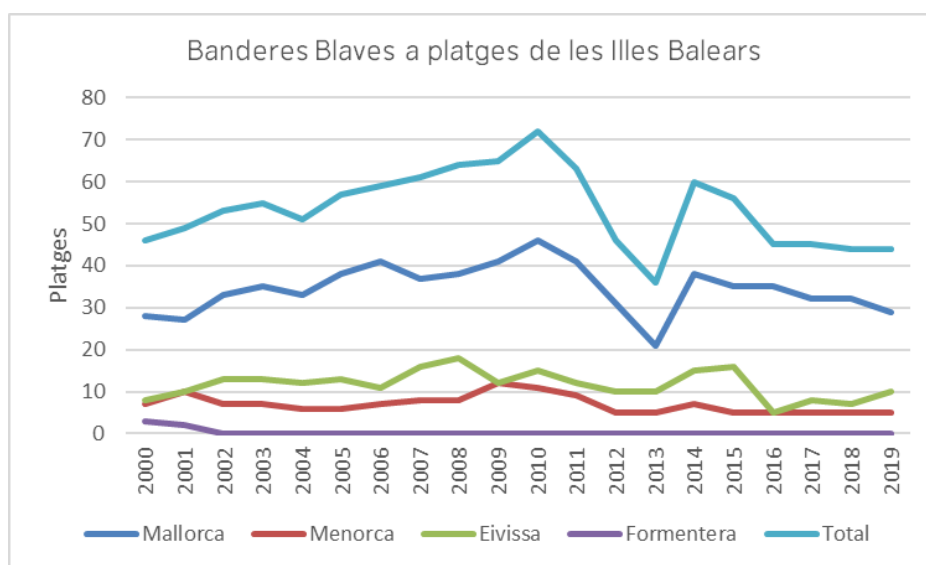

Figura 9. Evolució de les Banderes Blaves a platges de les Illes Balears.

Els ports esportius poden optar a un distintiu semblant, també anomenat Bandera Blava.

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total
2000	6	0	0	1	7
2001	7	0	0	1	8
2002	9	2	1	1	13
2003	10	1	1	1	13

¹¹ http://www.adeac.es/bandera_azul

2004	8	0	0	0	8
2005	13	1	1	0	15
2006	16	0	0	0	16
2007	16	0	0	0	19
2008	17	1	1	1	20
2009	17	1	1	1	20
2010	18	2	1	1	22
2011	18	2	1	1	22
2012					21
2013					16
2014					24
2015					17
2016	16	2	2		20
2017	14	2	3		19
2018	16	1	3		20
2019	13	1	2		16

Taula 8. Nombre de distintius Bandera Blava atorgats a ports esportius de les Illes Balears.
Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'ADEAC-FEE¹².

Totes les illes tenen ports esportius amb bandera blava, però la gran majoria són a Mallorca.

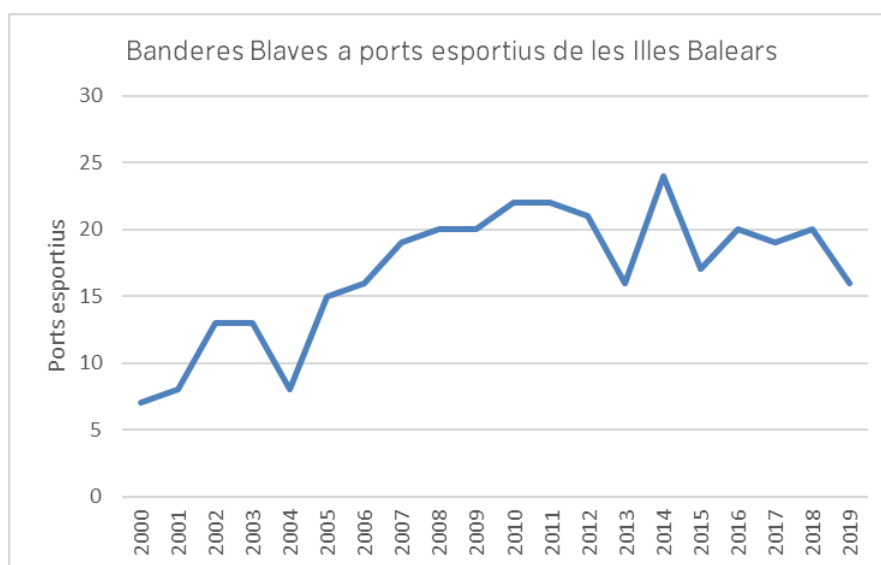

Figura 10. Evolució de les Banderes Blaves a ports de les Illes Balears.

La tendència als ports mostra fortes oscil·lacions als darrers anys.

En conjunt, en 2021 el 55% dels ports i el 7,88% de platges de les Illes Balears tenen un sistema de gestió ambiental implantat o han rebut la Bandera Blava. Les platges inventariades inclouen moltes sense cap tipus de servei ni control, cosa que fa molt difícil o impossible, que s'apliqui un distintiu voluntari. Mai s'assolirà el 100% de platges amb distintiu.

¹² http://www.adeac.es/bandera_azul

En el cas dels ports esportius, tots els quals tenen personal encarregat, direcció i procediments de gestió, sí que és factible arribar a quasi el 100% de ports amb distintius de qualitat ambiental.

A l'hora de calcular els percentatges, els ports i platges només es comptabilitzen una vegada, malgrat tinguin més d'un distintiu. És bastant comú que els ports amb EMAS també tinguin ISO 14.001 i també Bandera Blava.

El catàleg de platges pot variar lleugerament. El Ministeri de Medi Ambient (Direcció General de Costes) cataloga 327 platges a les Illes Balears, mentre que l'inventari que s'ha fet servir en aquest estudi (Direcció General d'Emergències de la Conselleria d'Interior) només en comptabilitza 279, que és el número que s'ha triat per fer els percentatges.

3. EINES D'AVANÇ CAP A LA SOSTENIBILITAT PER TERRITORIS

Una Agenda Local 21 és un sistema de gestió global a curt, mig i llarg termini en què, mitjançant un Pla d'Acció, s'estableixen uns objectius ambientals, econòmics i socials, mesurables i avaluable periodicament, a fi d'aconseguir, amb la participació activa d'un Fòrum ciutadà, la sostenibilitat del municipi i una millor qualitat de vida dels ciutadans i ciutadanes¹³. Així com els distintius ambientals són eines en l'àmbit de les organitzacions per millorar la relació amb el medi, l'Agenda Local 21 és un eina d'àmbit territorial, concretament municipal.

L'objectiu final és la sostenibilitat del municipi i una millor qualitat de vida. L'Agenda Local 21 és un mitjà, una eina, un pla estratègic municipal que té les següents característiques:

- Un Pla d'Acció que estableix uns objectius ambientals, econòmics i socials,
- Uns objectius mesurables i avaluable periodicament
- La participació activa dels ciutadans.

La sostenibilitat pretén millorar la qualitat de vida sense reduir la capacitat del medi natural ni esgotar els seus recursos. Requereix una visió de conjunt, ambiental, social o econòmica, i implica un punt de vista local, però també planetari. La sostenibilitat és un procés d'avanç que obliga a decisions que afecten a generacions futures, més enllà dels propers anys. Així mateix afecta tant als humans com a la resta de éssers vius del nostre entorn. L'Agenda Local 21 no és més que una eina, una metodologia d'àmbit local per assolir aquest objectiu. Afecta a terminis curts, mitjos i llargs i permet certa flexibilitat, adaptant-se a diferents situacions i percepcions, en diferents municipis.

Els antecedents s'han de cercar al Programa 21 aprovat a Rio de Janeiro l'any 1992 (Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Ambient i el desenvolupament). A la Secció III (Enfortiment del Paper dels Grups Principals), el capítol 28 que aborda les Iniciatives de les autoritats locals en suport del Programa 21, detalla: (.../ ...) *la participació i cooperació de les autoritats locals constituiran un factor determinant per l'assoliment del objectius del Programa. Cada autoritat local hauria de iniciar un diàleg amb els ciutadans, organitzacions locals i empreses privades i aprovar un Programa 21 Local.*

L'any 1994, a la ciutat danesa d'Aalborg es proposen uns principis d'actuació per aplicar el Programa 21 a l'àmbit local que es materialitzen a la Carta d'Aalborg. L'adhesió a aquesta carta es considera la primera passa per iniciar un procés d'Agenda Local 21. Tots els municipis de les illes Balears ja s'han adherit a aquesta declaració.

En aquesta Carta, la majoria dels principis citats al Programa 21 apareixen més desenvolupats i aplicats a l'àmbit local. Es cita la sostenibilitat i el paper de les entitats locals en la seva aplicació. S'insisteix en la necessitat de negociacions obertes entre totes les parts

¹³ Decret 123/2002, de 4 d'octubre, sobre la implantació de l'Agenda Local 21 en els municipis de les Illes Balears.

afectades als municipis i es citen molts dels temes que més endavant apareixeran a l'aplicació de les Agendes Locals 21: promoció econòmica, justícia social, ocupació del sòl, mobilitat, canvi climàtic, prevenció de la contaminació, etc.

La Carta d'Aalborg incideix en la importància de la prevenció, en evitar els problemes, més que en corregir-los una vegada s'han produït. Així mateix cita la cooperació a tots els nivells, la transparència de decisions i la informació pública com a elements fonamentals per a una participació ciutadana real.

D'acord amb el Decret 123/2002, de 4 d'octubre, sobre la implantació de l'Agenda Local 21 als municipis de les Illes Balears (BOIB núm.123 de 12-10-2002) les etapes d'aplicació de l'Agenda Local 21 són les següents:

1. Signatura de la Carta de Aalborg.
2. Recopilació d'informació i elaboració de la Diagnosi de sostenibilitat del municipi.
3. Elaboració del Pla d'Acció Local, en què s'estableixen en detall els projectes i accions concrets per tal d'avançar cap a la sostenibilitat.
4. Execució del Pla d'Acció Local.

Una nova edició de la Carta d'Aalborg 10 anys després (2004), anomenada els "Compromisos d'Aalborg", revisa els postulats de la primera carta on els processos de sostenibilitat es veuen ratificats i els hi atorguen una paper central en el govern local.

La darrera informació actualitzada sobre l'estat de les AL 21 a les Illes Balears és d'octubre de 2014 (15/10/2014).

FASES	
Han signat l'adhesió a la Carta d'Aalborg.	St. Joan* St. Francesc Xavier (Formentera)
DIAGNÒSTIC favorable.	Deià, Escorca, Lluçmajor, Palma, Puigpunyent, Santa Margalida S. Joan de L., Sant Josep
Amb el PLA D'ACCIÓ ratificat per la Comissió Balear de Medi Ambient i registre.	Sencelles, Son Servera, Banyalbufar, Capdepera, Santa Eulària des Riu, Alcúdia, Sant Antoni de Portmany, Alaior, Ciutadella, Es Castell, Es Mercadal, Es Migjorn, Ferreries, Maó, Sant Lluís, Algaida, Alaró, Ariany, Artà, Campanet, Costitx, Fornalutx, Maria de la Salut, Muro, Porreres, Sa Pobla, Sant Llorenç des Cardassar, Ses Salines, Sineu, Son Servera Valldemossa Eivissa
INFORME de SEGUIMENT en tramitació	Calvià, Petra, Santa Maria, Andratx, Binissalem, Santanyí, Búger, Sóller, Vilafranca, Campos, Consell, Estellencs, Felanitx, Inca, Lloret, Llubí, Manacor, Montuïri, Mancor de la Vall, Sant Llorenç, Santa Eugènia, Alcúdia, Capdepera, Esporles, Sta. Eulària des Riu, Son Servera.

Taula 9. Estat de l'art Agenda Local 21 (octubre 2014).

L'activitat del Subcomité de Sostenibilitat Ambiental de la Conselleria de Medi Ambient ha desaparegut pràcticament des del 2010. Els darrers tràmits publicats són de maig d'aquell any. Hi ha 4 municipis que han estat exclosos de la Xarxa Balear de Sostenibilitat (al 2010) degut a que no han mantingut els processos mínims. Segurament un seguiment més acurat exclouria més municipis.

El Registre de la Xarxa Balears de Sostenibilitat segueix inactiu¹⁴. No s'ha registrat cap nou document dels ajuntaments per valorar pel Subcomité de Sostenibilitat Ambiental. Des de l'aprovació del Decret 4/2018, de 23 de febrer, pel qual s'aproven l'organització, les

¹⁴ <http://al21.caib.es>

funcions i el règim jurídic de la Comissió de Medi Ambient de les Illes Balears (BOIB Núm. 26 27-02-2018 D.A.1ª), les funcions del Subcomitè de Sostenibilitat Ambiental han quedat assignades al Subcomitè d'Avaluació d'Impacte Ambiental.

Figura 11. Logotip de La Xarxa Balear de Sostenibilitat.

Agenda 2030 i els indicadors de l'Agenda 2030 de les Illes Balears. Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Al 2015, tots els estats membres de les Nacions Unides van aprovar 17 objectius com a part de l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible, en la qual s'estableix un pla per assolir els objectius en 15 anys. L'Agenda 2030, la Xarxa de desenvolupament sostenible i les Agendes Urbanes ve a ser una remodelació/actualització de l'antic Programa 21. Els objectius plantejats afecten als següents aspectes:

- 01 Fi de la pobresa
- 02 Fam zero
- 03 Salut i Benestar
- 04 Educació de Qualitat
- 05 Igualtat de Gènere
- 06 Aigua neta i sanejament
- 07 Energia neta i assequible
- 08 Treball Digne i Creixement Econòmic
- 09 Indústria Innovació Infraestructures
- 10 Reducció de les Desigualtats
- 11 Ciutats i Comunitats Sostenibles
- 12 Consum i Producció Responsables
- 13 Acció Climàtica
- 14 Vida Submarina
- 15 Vida Terrestre
- 16 Pau, Justícia i Institucions Sòlides
- 17 Aliança pels Objectius

La participació és de tota la societat. A l'objecte de potenciar la visibilització i difondre les activitats dutes a terme o previstes en matèria de desenvolupament sostenible, el Govern recull qualsevol actuació que es vulgui publicar en relació a aquesta temàtica. Les entitats participants són: administracions públiques (Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments), entitats socials, entitats mediambientals, entitats econòmiques (cambres de comerç, etc.)

Per cada objectiu hi ha unes mesures aprovades pel Govern de les Illes Balears. Així mateix s'estableixen indicadors per cada objectiu¹⁵.

¹⁵ <https://ibestat.edatos.io/ods/>

4. INDICADORS

Indicador 13.1. Centres amb Distintius de Gestió Ambiental

CENTRES AMB DISTINTIUS DE GESTIÓ AMBIENTAL	2021
Centres EMAS	70
ISO 14001	Desconegut
Distintiu Ecoturístic Alcúdia	30
Ecoetiqueta Europea	2
Bandera Blava platges	31
Bandera Blava ports	12

CODI	13.1.
TIPUS	Resposta
DEFINICIÓ	Número de centres a les Illes Balears que disposen de distintius de gestió ambiental, en sentit ampli. Inclou ecoetiquetes de productes.
METODOLOGIA	Recollida d'informació sobre: - EMAS - ISO 14001 - Ecoetiqueta Europea - Distintiu Ecoturístic Alcúdia - Bandera Blava Platges - Bandera Blava Ports Altres distintius rellevants. Un mateix centre o producte pot aparèixer més d'una vegada si ha estat guardonat amb més d'un distintiu.
UNITATS	Centres de producció o productes.
PERIODICITAT DE REVISIÓ	Anual.
DADES	Apartat del capítol que presenta aquestes dades: 2.3.
TENDÈNCIA OBSERVADA	La tendència és a la baixa.
TENDÈNCIA DESITJADA	Increment
VALORS LÍMITS	No hi ha.
INSTRUMENTS / ORGANISMES DE CONSULTA I GESTIÓ	EMAS: Servei de Qualitat Ambiental. Conselleria de Medi Ambient i Territori. ISO 14001. Empreses certificadores. No subministren la informació. Ecoetiqueta Europea. Servei de Qualitat Ambiental. Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori. Distintiu Ecoturístic Alcúdia. Ajuntament d'Alcúdia. Bandera Blava. ADEAC http://www.banderaazul.org/
COMENTARIS	Ni hi ha dades d'entitats amb ISO 14.001